

CONFESSIO^INIS

AMBROSIANÆ

LIBER PRIMVS,

DVODECIM CAPI-

TA COMPLECTENS.

CAPVT PRIMVM

De Deo.

1. Deum esse, ne Paganis quidem fuisse incognitum.

REVELATUR enim ira Dei de cælo in omnē impietatem & iniustitiā hominū eorum, qui veritatē Dei in iniustitia detinent.] Sicut enim in illo qui credit iustitia Dei reuelatur, sicut supra memoravi: ita

& in eo qui non credit, impietas & iniustitia reuelatur. Ex ipsa enim cæli fabrica iratus illi Deus videtur. Idcirco enim tam pulchra astra condidit, vt ex ijs quantus & quā admirabilis creator eorum est, possit agnosci, & solus adorari. Vnde scriptū est in Psalmo decimooctauo: Cæli enarrant gloriam Dei, & opera manuum eius annunciat firmamentum. Per naturalem ergo legem reum facit genus humanum. Potuerunt enim id per legem naturæ apprehendere, fabrica mundi testificante, auctorem Deum solum diligendum, quod Moyses litteris tradidit: sed inapij facti sunt non colendo creatorem: & iniustitia in eis apparet, dum videntes dissimulant à veritate, non fatentes vnum Deum. Tom. 5. in Cap. 1. Epist. ad Rom.

Astrorum forma & pulchritudo in vniuersi Dei admirationem nos rapit, & ad cultum illius inuitat.

Lex naturæ Deum vnum esse, eumq; diligendum suadet.

A

II. Quid

II. Quid sit Deus, ineffabile nobis esse
& incomprehensibile.

* Esa. 6.

Esaïas dixit, * Vidi Dominum sedentem super thronum excelsum & eleuatū, & plena erat domus maiestatis eius, & Seraphim stabant in circuitu eius, sex alæ vni, & sex alæ alteri: & duabus velabant pedes, & duabus velabant faciē, & duabus volabant & clamabant alter ad alterum, & dicebant: Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus Sabaorh, plena est

Humana ratio Angelorum essentia comprehendendi non potest, multo minus ergo Dei. vniuersa terra maiestate eius. Si stabant Seraphim, quomodo volabant? Si volabāt, quomodo stabant? Si hoc non possumus comprehendere, quomodo Deum comprehendere volumus, quem non videmus? Tom. 2. lib. 3. de Spiritu sancto, Cap. 22.

Nihil est quod cum Deo conferri possit.

Denique pro captu, pro viribus, pro fide nostra intueamur Deus quid sit, & videamus an ei aliquid possit cōparari. Certe hic est de quo & cūm dicitur, non potest dici. Cūm æstimatur, non potest æstimari. Cūm comparatur, nō potest comparari. Cūm definitur, ipsa sua definitione crescit. Qui cœlum manu sua operit, pugno omnem ambitum mundi claudit. Quem totum omnia nesciunt, & metuendo sciunt. Tom. 2. lib. de fide contra Arrianos, Cap. 6.

Plenitudinem diuinitatis, quæ in Deo habitat, nemo vnquam vel sensibus, vel intellectu cōprehendere potuit.

Apparuit autem illi angelus stans à dextris altaris incensi. Deum nemo vidit vnquam, quia eam quæ in Deo habitat plenitudinem diuinitatis, nemo conspexit, nemo mente aut oculis comprehendit. Tom. 3. lib. 1. Comment. in cap. 1. Lucæ.

III. Quis sit sensus habendus de Deo.

Asertio nostræ fidei hæc est, vt vnum Deum esse dicamus. Neque vt gentes, Filium separemus. Neque vt Iudæi natum ex Patre ante tempora, & ex virgine postea editum denegemus. Neque vt Sabellius Patrem confundamus & verbum, vt eundem Patrem asseramus & Filium. Neque vt Fotinus initium Filij ex virgine disputemus. Neque vt Arrius plures creden-

credēdo & dissimiles potestates, & plures Deos gen-
tili errore faciamus, quia scriptum est: *Audi Isra-
hel, Dominus Deus tuus, Deus vnus est. Deus enim

& Dominus nomen magnificentiæ, nomen est po-
testatis: sicut ipse dicit: Dominus nomen mihi est. Et
sicut alibi Propheta asserit: *Dominus omnipotens

nomen est ei. Dominus ergo est Deus, vel quod do-
minetur omnibus, vel quod spectet omnia, & time-
atur à cunctis. Si ergo vnus Deus: vnum nomen, vna

potestas, vna est Trinitas. Denique ipse dicit: *Ite
baptizate gentes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus

sancti. In nomine vtique non in nominibus. Ipse
etiam dicit: *Ego & Pater vnum sumus. Vnum dixit,
ne fiat discretio potestatis, Sumus addidit, vt Patrē

Filiū quē cognoscas, quo perfectus Pater, perfe-
ctum Filiū genuisse credatur, & Pater & Filius vnum
sint non confusione, sed vnitate naturæ. Tom. 2. lib. 1.

deside, Cap. 1.

Hæc fidei nostræ prædicatio. Deus malus non est,
Deo impossibile nihil est, Deus temporalis non est,
Deus minor non est. Tom. 2. lib. 1. *deside, Cap. 2.*

Increpat enim discipulos suos ne cui hæc dicerēt,
quod oportet filium hominis multa pati, & reprobari
à principibus sacerdotum & senioribus & scribis,
& occidi & die tertio resurgere.] Ordo igitur disputa-
tionis est ordo tractatus: & ideo etiam nos cum
aliqui ex gentibus vocantur ad Ecclesiam, ita præ-
ceptorum seriem formare debemus, vt primo vnum
Deum auctore mundi omnium quē esse doceamus,*
in quo viuimus & sumus & mouemur, cuius & genus
sumus: vt non solum propter munera lucis & vitæ,
verum etiam propter cognationem quandam geni-
ris diligendus à nobis sit. Deinde opinionem illam
quæ est de idolis destruamus, & quod non possit au-
ri argentique vel ligni materia vim in se habere di-
uinam. Cum vnū Deum esse persuaferimus, tūc iudi-
cio eius astrues per Christum nobis salutem datam.

Tom. 5. lib. 6. *Comment. in cap. 9. Lucæ.*

Deus malus non est: neque quicquā ei im- possibile est.

Vnus est Deus, auctor mūdi & omnium rerum creatarum.

Dij gentiliū diuinitate carent. Per Christum nobis salutem data est.

Vt in caritate radicati & fundati, possitis comprehendere cū omnibus sanctis quæ sit latitudo, & longitudo, & altitudo, & profundum.] Hoc præstare dicit habitantem Spiritum vel Christum in nobis, vt fundati simus in caritate Dei deuincti beneficijs eius, & possumus cum sanctis, qui sunt Apostoli & Prophetæ, immensum & inæstimabilem cognoscere Deum, omnia excedentem maiestate virtutis suæ. Cū enim dicit latitudo, & longitudo, & altitudo, & profundum: hoc vtique significat, vt sicut in sphaera tanta longitudo est, quanta latitudo, & tanta altitudo, quantum & profundum, ita & in Deo omnia æqualia sunt immensitate infinitatis. *Tom. 5. in cap. 3. Epist. ad Ephes.*

Deus immensus est & inæstimabilis, omniaq; excedit maiestate virtutis sue.

IIII. Deum omnipotentem esse.

*Hebr. 6.

AMbrosius Chromatio. Numquidnam mētur Deum? Sed non mentitur, *quia impossibile est mentiri Deum. Impossibile quoque istud, numquidnam infirmitatis est? Non vtique. Nam quomodo omnia potest, si aliquid efficere non potest? Quid ergo ei impossibile? Nō quod virtuti arduum, sed quod naturæ eius contrarium. Impossibile, inquit, est ei mentiri. Impossibile istud non infirmitatis est, sed virtutis & maiestatis. *Tom. 3. lib. 6. Epist. 37.*

V. Prouidentia Dei omnia gubernari.

Cur quidam suspicentur Deum non curare res humanas.

*Iob 21.

Sed plerique reuocantur ab officio dispensatricis misericordix, dum putant hominis actus nō curare Dominum, aut nescire eum quid in occultis geramus, quid teneat nostra conscientia: aut iudicium eius nequaquam iustum videri, quando peccatores diuitijs abundare vident, gaudere honoribus, sanitate, liberis: contrā autem iustos inopes degere, inhonoros, sine liberis, infirmos corpore, luctu frequenti. Nec mediocris ea quæstio, quandoquidem *tres illi reges amici Iob, propterea eum peccatorē pronunciabant,

nunciabāt, quia inopem factum ex diuite, orbatum liberis ex fecundo parente, perfusum vlceribus, inhorrentem vibicibus, exaratum vnlneribus à capite vsque ad pedes videbant. Et paullo post: Stratiq̄ue ipse quæstionem enodem reddidit, subijciens, quod extingatur lucerna impiorum, & futura sit eorum euerfio. Non falli Deum doctorem sapientiæ & disciplinae, sed esse veritatis iudicē. Et ideo non secundum forensam abundantiam æstimandam beatitudinem singulorum, sed secundum interiorem conscientiam, quæ innocentium & flagitiosorum merita discernit, vera atque incorrupta pœnarum præmiorem quæ arbitra. Tom. 1. lib. 1. Offic. Cap. 12.

Sed reuertamur ad propositum, ne diuisionem factam præterisse videamur, quia occurrimus opinioni eorum qui videntes sceleratos quosque diuites, lætos, honoratos, potentes, cū plerique iustorum egeant, atque infirmi sint, putāt vel nihil Deum curare de nobis, vt Epicurei dicūt: vel nescire actus hominum, vt flagitiosi putāt: vel si scit omnia, iniquum esse iudicem, vt bonos egere patiatur, abundare improbos, &c. Et primo refellam eorum assertionem, qui Deum putant curam mundi nequaquam habere, sicut Aristoteles asserit, vsque ad lunam eius descendere prouidentiam. Et quis operator negligat operis sui curā? Quis deserat & derelinquat, quod ipse condendum putauit? Si iniuria est regere, nōne est maior iniuria fecisse: cū aliquid non fecisse nulla iniustitia sit: non curare quod feceris, summa inclementia? Quod si aut Deum creatorem suum abnegant, aut ferarum & bestiarum se haberi numero censent, quid de illis dicamus, qui hac se condemnant iniuria? Per omnia Deum ire ipsi asserunt, & omnia in virtute eius consistere, vim & maiestatem eius per omnia elementa penetrare, terras, cœlum, maria: & putant iniuriam eius, si mentem hominis, qua nihil nobis ipse præstantius dedit, penetret, & diuinæ maiestatis ingrediatur scientia? Sed horum magistrum

Beatitudo hominum nō est æstimanda secundum forensam abundantiam, sed secundum interiorem conscientiam.

Epicurei negant Deum curare res humanas.

Flagitiosi putant Deū nescire actus humanos.

* Virgil. I.
Aeneid.

velut ebrium, & voluptatis patronū, ipsi qui putantur sobrii irrident Philosophi. Nam de Aristotelis opinione quid loquar? qui putat Deum suis contentum esse finibus, & præscripro regni modo degere, * vt Poetarum loquuntur fabulæ, qui mundum in tres ferūt esse diuisum, vt alij cælum, alij mare, alij inferna coercēda imperij sorte obuenerint, eosquē cauere, ne vsurpata alienarum partium sollicitudine inter se bellum excitent. Similiter ergo asserit, quòd terrarum curam nō habeat, sicut maris vel inferni non habet: Et quomodo ipsi excludunt, quos sequuntur Poetas? Tom. 1. lib. 1. Offic. Cap. 13.

Deus omnia
regit & gubernat.

Nec immerito gubernatorem nesciunt, qui non nouerunt Deum, per quem omnia reguntur & gubernantur. Tom. 4. lib. 1. Hexaëmeron, Cap. 2.

V I. Deum esse vbique.

Deus nullis
terminis circum
scribitur.

VT in caritate radicati & fundati possitis comprehendere cum omnibus sanctis, quæ sit latitudo, & longitudo, & altitudo, & profundum. Deus non solum implet omnia, sed & excedit. Nec enim clauditur, sed omnia intra se habet, vt solus ineffabilis & infinitus habeatur. Tom. 5. in cap. 3. Epist. ad Ephes.

Prope est Dominus
omnibus, qui vbique
adest.

Deus omnia
videt, assistit
singulis.

* Sapient. 1.
* Hierem. 23.

* Ioan. 1.

* Psal. 138.

Prope es Domine, & omnes viæ tuæ veritas. Prope est Dominus omnibus, qui vbique adest: nec refugere eum possumus si offendimus, nec fallere si delinquimus, nec amittimus si colamus. Spectat omnia Deus, omnia videt, assistit singulis, dicens: Deus appropinquans ego sum. Et quomodo potest deesse alicui Deus, cum de Spiritu Dei legeris: * Spiritus Domini repleuit orbem terrarum? Quia vbi Domini Spiritus, ibi Dominus Deus. * Cælum & terram ego compleo, dicit Dominus. Vbi igitur deficit qui implet omnia? * aut quomodo de plenitudine eius omnes accepimus, nisi omnibus appropinquet? Denique Dauid sciēs illum vbique esse, & implere cælum & terram & maria, ait: * Quò ibo à Spiritu tuo, & quò

& quò à facie tua fugiam? Si ascendero in cœlum, tu ibi es: si descendero in infernũ, ades. Si sumfero penas meas ante lucem, & habitem in nouissimo maris, etenim ibi manus tua deducet me, & tenebit me dextera tua. Quàm cito significauit ubique Deum esse: & ubi est Dei Spiritus, ibi Deum esse: & ubi est Deus, ibi Spiritum Dei esse præsentem. Quo loco indiuidua copula Trinitatis expressa est. Tom. 4. Sermo-
ne 19. in Psal. 118.

*Deus est ubi-
que.*

* Vado ad Patrem, quoniam Pater maior me est, Quomodo vadit nisi per mortem, & venit nisi per resurrectionem? Denique addidit, vt de assumptione se dixisse signaret: Propterea dixi vobis prius quàm fiat, vt cùm factũ fuerit credatis. Loquebatur enim passionem sui corporis & resurrectionem, per quam credere cœperant, qui ante dubitabãt. Neque enim Deus de loco ad locum transit: qui ubique semper est. Vt homo est qui vadit, ipse est qui venit. Tom. 2. lib. 2. de fide, Cap. 4. Lege Tom. 4. orationem preparantem ad Missam.

** Ioan. 14.
Deus nõ trã-
sit de loco ad
locũ sed ubiq;
semper est.*

CAPVT SECVNDVM De Trinitate & Vnitate Dei.

I. In diuinis esse Trinitatem personarum & Vnitatem essentia.

Sed dicunt lectum: * Ite, baptizate gētes in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Et obijciunt, quia primo Patrem nominauit, secundo Filium, tertio Spiritum sanctum. Numquid ergo, quia dicit Euangelium, * In principio erat verbum, & verbum erat apud Deum: inferiorem significauit Patrem, quia primo verbum Dei in principio semper esse ac fuisse memorauit? Aut cùm dixit Aposto-
lus: * In regno Christi & Dei, ordinẽ fecit: Aut cùm dicit ipse Dominus Iesus: * Spiritus Domini super me, eo quod vixit me, euangelizare pauperibus mi-

** Matth. 28.
Pater non est
maior Filio et
Spiritu sancto
est nonnum-
quã prius no-
minetur.
* Ioan. 1.
* Ephes. 5.
* Luc. 4.*